

traductor teatral. Quan els escriu (1999, 2001), ha traduït més de seixanta textos dramàtics, trenta de narratius i deu de poètics amb una escriptura bàsicament oral i concisa que té en compte la llengua parlada. Conscient de les manipulacions de la traducció teatral com a fase inicial abans de ser representada, ofereix al lector un reguitzell d'apunts crítics i diferenciats de les traduccions de *Maria Estuard*, de Schiller, i *Pentesilea*, de Kleist, i de les de Bertolt Brecht, Tankred Dorst, Heiner Müller, Botho Strauss, Franz Xaver Kroetz o Thomas Bernhard. Tot plegat perfila un sòlid bagatge intel·lectual i la vocació d'un escriptor-traductor que no menysté el contacte amb la teoria de la traducció, que li serveix per confirmar la trajectòria del seu treball. Per a ell, «la majoria de les grans traduccions literàries de la història han estat realitzades per persones que provenen del camp de la creació i que d'aquesta activitat primordial els prové la capacitat indiscutible de recrear textos escrits en altres idiomes, uns textos amb els quals tenen molt sovint alguna mena d'afinitat com a creadors» («Teatre i traducció», p. 270). És el cas de Feliu Formosa, per a qui la traducció és alhora un ofici de viure i un acte de creació literària.

SIMBOR ROIG, Vicent: *Al voltant de la narrativa catalana contemporània*, València, Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, PAM, Departament de Filologia Catalana (UV); «Biblioteca Sanchis Guarner» 96, 2021.

JOSEP CAMPS ARBÓS

Universitat Oberta de Catalunya
jcampasar@uoc.edu

No es pot deslligar *Al voltant de la narrativa catalana contemporània* de la jubilació de Vicent Simbor com a catedràtic de literatura catalana contemporània de la Universitat de València. El volum, a manera d'homenatge, consta de setze articles escollits personalment per l'autor de la que ha estat, amb tota seguretat, una de les seves línies d'investigació més productives: la narrativa del segle xx. L'encapçala un pròleg de Ramon X. Rosselló que repassa la trajectòria acadèmica de Simbor, acompanyada d'unes impressions personals i d'una reivindicació de les humanitats.

La primera part, «Els inicis de la narrativa del segle xx: 1900-1939», la configuren sis articles. Els dos inicials estan dedicats a *Solitud*, la novel·la emblemàtica del modernisme català; una obra que es troba a la cruïlla entre el model naturalista-realista i les noves propostes simbolistes-decadentistes. Al primer, «El narrador a *Solitud*», Simbor se serveix dels estudis de Gérard Genette per a mostrar els procediments emprats per Víctor Català per a construir una veu narrativa i una focalització interna, centrada en la Mila, adients per a exposar la crisi traumàtica que menarà la protagonista fins a l'autoconeixement final. En el segon, «*Solitud*,

més enllà de la “realitat poètica” naturalista», Simbor assenyala els trets naturalistes de la novel·la: la presa de consciència de la Mila i la relació conflictiva amb el món que l’envolta o l’estructura fragmentada; el que diferencia Émile Zola de Victor Català és que, per al primer, el determinisme «científic» és la causa que mou els fets humans mentre que, per a la segona, és el fatalisme irracional.

El següent article, «Personatges, models narratius i identitat nacional en el primer terç del segle XX», se centra en tres novel·les, *Solitud*, *La Ben Plantada* i *Vida privada*. En la primera l’estudi de Simbor es focalitza en la identificació entre la muntanya i la protagonista però també en la concepció del personatge del Pastor, que representa la reencarnació de la «paraula viva» maragalliana i, seguint plantejaments romàntics, en l'ànima de la nació. Sobre *La Ben Plantada*, d'Eugeni d'Ors, se'ns ofereix una lectura que l'intel·lectual noucentista va voler refutar en convertir-se a l'espanyolisme més ranci: la protagonista, Teresa, esdevé un símbol del poble català i la novel·la, una reivindicació nacional catalana. Quant a *Vida privada*, es posa èmfasi en l'apropiació dels models vuitcentistes que du a terme Josep M. de Sagarra per a exposar una ideologia catalanista, republicana i anticomunista a l'hora de narrar els fets i caracteritzar els personatges.

Els tres articles següents tracten aspectes narratològics amb Genette, novament, com a guia. «Francesc Trabal: l'aposta per narrador revoltat» és una lectura de l'obra de l'escriptor de Sabadell a partir d'un dels trets que la defineixen, la ironia, més en concret, de l'ús que fa de la paròdia, lligada estretament a la metaficció. Es tracta d'un joc lúdic que consisteix a desmuntar els principis novel·lístics del Realisme i del Naturalisme: un narrador poc fiable des dels codis de la versemblança realista i unes novel·les plantejades com artefactes literaris farcits de jocs intertextuals, citacions i al·lusions, referents cinematogràfics, i que, a més, incorporen personatges històrics a la ficció. Estretament relacionat amb l'anterior des del punt de vista metodològic, l'article «*Josafat*, mite, llegenda i recreació hipertextual» estudia les relacions de la novel·la de Bertrana amb *Notre-Dame de Paris*, de Victor Hugo, el mite clàssic de Psique i l'Amor i la llegenda moderna de la Bella i la Bèstia. Del text de Bertrana, Simbor en comenta les diferències respecte al d'Hugo: l'eliminació de tots els elements externs a la llegenda, el fet de cenyir-se a la catedral en detriment de la ciutat (Girona) o la transgressió que significa el capgirament dels papers de la Bella i la Bèstia entre Fineta i Josafat. El darrer article de la primera part, «Miquel Llor entre els clàssics: *Tàntal*», exposa les maniobres, de contingut i formals, que han permès a l'autor transformar el mite de Tàntal, l'hipotext, en el personatge d'Eloi, un jove oficinista arruïnat i desclassat, cap a la lectura d'aquest mite que se'ns ofereix a la novel·la, el nou hipertext.

La segona part del llibre consta de deu articles agrupats amb el títol genèric de «La narrativa de la postguerra a l'actualitat: 1939-1968». S'obre amb «*Totes les bèsties de càrrega*: la hipèrbole de la irracional quotidianitat catalana», dedicat a una de les novel·les més conegudes de Manuel de Pedrolo, i que exposa, ficcionalment, la realitat catalana durant el franquisme i com aquest règim dictatorial va

intentar anorrear la personalitat individual i col·lectiva dels Països Catalans. Simbor mostra (i demostra) com el novel·lista construeix un món distòpic i angoixós dominat per la burocràcia. La figura de Pere Calders és objecte de dos articles. Així, «*Ronda naval sota la boira*, el pacte naval de somni», tracta d'una novel·la que va passar desapercebuda en el moment de la seva publicació i que, actualment, és considerada un dels cims de la producció caldersiana. Simbor n'analitza la tècnica narrativa basada en un joc, que obliga el lector a participar-hi, construït a partir de quatre elements paratextuals que doten d'ambigüitat al text: els prefacis, el postfaci, els epígrafs i les notes. Altrament, a «Pere Calders entre la ironia i la sàtira: *La ciutat cansada*» Simbor ens apropa a una novel·la inacabada i pòstuma de l'autor barceloní; el relat vehicula una poètica antirealista, similar a la de *Ronda naval sota la boira*, a través del narrador (subjectiu, tendencios), els personatges (els noms són clarament denotatius), l'espai i el temps (dos elements que no es concreten ni s'insinuen), la ironia i la sàtira.

Dos nous autors són comentats en els següents articles. «El joc temporal en els contes de Mercè Rodoreda» se circumscriu a un element essencial dels relats de l'escriptora: la recuperació d'una vida passada des del present, a manera de balanç vital. Simbor ressegueix aquesta evocació a *Vint-i-dos contes*, *La meua Cristina i altres contes* i *Semblava de seda i altres contes* i hi estudia, a partir de l'utilatge que li ofereix Genette, les relacions entre el temps de la història i el temps del relat en base a l'ordre, la duració i la freqüència a partir d'exemples ben seleccionats (vegeu les minucioses lectures de «La sang» i «El mirall»). Altrament, a «Enric Valor, narrador a contrapèl», Simbor dissenya un recorregut per la trajectòria de l'autor de Castalla en funció de tres blocs cronològics: la preguerra, l'etapa de formació; la postguerra, entre 1939 i 1972, en què només dona a conèixer una novel·la, *L'ambició d'Aleix*, i un recull de contes, ja que dona preferència a la recreació de les rondalles i a l'obra gramatical; i la dècada dels vuitanta, amb l'esclat com a narrador, i que assoleix el punt àlgid amb la trilogia novel·lística del Cicle de Cassana.

De caire més genèric és «Les novel·les dels camps de concentració». Simbor ens acosta al tema mitjançant la tria de tres novel·les testimonials d'autors catalans (cosa que exclou *El violí d'Auschwitz*, de Maria Àngels Anglada), que, des de la immediatesa o amb el pòsit dels anys, no només les ambienten als camps de concentració nazis sinó també als francesos i mostren dos models a l'hora de narrar l'experiència viscuda: optar per la ficció novel·lesca (*K. L. Reich*, de Joaquim Amat-Piniella) o bé servir-se de l'autobiografia (*Crist de 200.000 braços*, d'Agustí Bartra; i *El desgavell*, de Ferran Planes). Ben distint és «Metaficció en Joan Perucho: el pacte lúdic de *Pamela*»; l'article és una anàlisi narratològica de l'obra: les dues veus narratives, el joc paròdic (d'un gènere, el policíac, i d'una novel·la, *Pamela*, de Samuel Richardson), la intertextualitat (les citacions incrustades al relat), el paper de la fantasia o el joc irònic amb la història (l'allau de personatges reals que hi apareixen).

Una mostra del didacticisme amb què Simbor impregna els articles és «La reivindicació identitària en els narradors del Realisme Compromès de la postguer-

ra». D'antuvi, defineix els dos corrents que conformen aquest realisme: el Neorealisme, de base ideològica humanitarista, i el Realisme Històric, on la denúncia social és plantejada en termes de lluita de classes. En el cas català cal afegir a aquest compromís la incorporació de la identitat nacional, vehiculada a través d'un joc simbòlic per evitar els estralls de la censura. De l'abundant producció del Realisme Compromès, Simbor comenta sis textos publicats entre 1966 i 1969: *Gent del Sud*, de Concepció G. Maluquer, *Els camins i Castelladral*, d'Estanislau Torres, *Els plàtans de Barcelona*, de Víctor Mora, i *Els orangutans i El carreró contra Còssima*, de Joaquim Carbó.

Al voltant de la mateixa temàtica tracten els dos darrers articles del llibre. A «Sobre la novel·la històrica actual» Simbor ens ofereix la lectura de tres novel·les que responen a models diferents de novel·la històrica: *Crim de Germania*, de Josep Lozano, de compromís amb la realitat nacional i de crítica de les desigualtats socials; *Dins del darrer blau*, de Carme Riera, d'ideologia més humanitarista, en què es denuncia la intolerància de què va ser objecte un grup de jueus mallorquins al segle XVI; i *Pamela*, de Joan Perucho, que respon a un joc intel·lectual. Particularitzant en el tema, la publicació d'*El Mut de la Campana* permet a Simbor convertir l'estudi «Josep Lozano retorna a la novel·la històrica» en un recorregut per la narrativa de l'autor valencià (n'assenyala les tres línies dominants: la històrica, que ha assolit el reconeixement de la crítica i del públic, la figuració de la realitat local i la figuració del somni) alhora que posa de relleu alguns dels trets que singularitzen la novel·la que dona títol a l'article.

La lectura del material de què consta *Al voltant de la narrativa catalana contemporània* mostra l'honradesa, el rigor i l'exhaustivitat amb què treballa Simbor. No en va, les aportacions que presenta són múltiples i d'un gran interès (recuperació i reivindicació de figures poc conegudes, acurades lectures de textos, interpretacions que obliguen a nous plantejaments metodològics...) i converteixen el llibre en una eina de consulta obligada per als estudiosos de la literatura catalana del nou-cents.

PONS JAUME, Margalida: *El codi torbat. De la poesia experimental a l'escriptura conceptual*, Palma: Lleonard Muntaner, 2021.

DOLORS PERARNAU VIDAL

Universidade de Santiago de Compostela

dolors.perarnau@usc.gal

En l'àmbit dels estudis de literatura catalana hi ha pocs llibres com el que en aquestes pàgines es ressenya. No solament perquè es tracta d'un treball que abasta les contribucions més recents de la creació literària contemporània, sinó també perquè s'ocupa d'aquelles menys «canòniques» —com el mateix títol *Codi torbat*